

De groenteveiling aan de Houtmansgracht (1918-1938)

- Verzamelplaats van bloemkolen en merkwaardige figuren -

Henny van Dolder-de Wit

Een openluchtveiling

Aan de Houtmansgracht vonden in vroeger tijden diverse activiteiten plaats, die nu alle tot het verleden behoren. Men trof er een druk bezocht openluchtzwembad aan, op de plaats van het huidige politiebureau stond een groot schoolgebouw en aan de walkant daar schuin tegenover een groenteveiling. Die werd opgericht tegelijk met de Coöperatieve Tuiniersvereniging 'Gouda en Omstreken' in het jaar 1903. De eerste jaren werden de groenten in de open lucht geveild. Als het regende werd er een 'parapluiedrager' aangenomen, die zijn scherm boven het boek van de administrateur moest houden. Bij hevige onweer werd de handel gewoon even stopgezet. Tuinders en handelaren waren in de beginjaren al om vijf uur in de ochtend present. Eens per week vond in café Erbeveld, later in het Maastrichts Bierhuis, door de penningmeester uitbetaling plaats aan de tuinders. Onder het nuttigen van de meegebrachte boterhammen besprak men de kansen en resultaten van de verkoop. Voor vijf cent dronk men er een glas melk, bier of een borrel bij. In deze bijdrage wordt iets verteld over dit stukje Goudse historie, waarvan prachtige foto's bewaard zijn gebleven.

Houd de dief!

Tuinders kwamen vanuit Moordrecht, Reeuwijk en Waddinxveen door Bloemendaal of via de Gouwekade, gewoonlijk per kleine schuit met een laadvermogen tot twee ton, handelaren met handkar met of zonder hond, of sleperswagens. Het vervoer van de kant van Stolwijk ging per vlet voor gezamenlijke rekening, later met de dekschuit. Het kostte grote moeite om de verschillende partijtjes groenten van de tuinders bij het uitladen uit elkaar te houden. De Houtmans- en singelgracht waren op de ochtenden van de veiling al vroeg stampvol met schepen en wagens van allerlei soorten en modellen. Als er in Gouda geen voldoende afzetmogelijkheid voor hun producten was, gingen de tuinders naar de markt in Rotterdam. 's Avonds om half twaalf arriveerde een sleperswagen, gespannen met twee paarden, die om één uur de reis naar Rotterdam aanvaardde. Een uur later stapte de tuinder, al dan niet vergezeld van zijn zoon of knecht, op de fiets om zich enkele uren later aan het Noordplein in Rotterdam bij de wagen te voegen. Op de sleperswagen stonden soms wel 120 manden met spinazie, waarvoor in Gouda zo'n vijf cent per tien-kilomand werd betaald. In Rotterdam telde men het dubbele neer, dus de winst was dan goed; wel moesten daar de vrachtkosten nog af. Het gebeurde wel eens dat

De scheepjes liggen afgemeerd aan de Houtmansgracht. Foto: SAHM.

door een Rotterdamse marktkoopman tien manden tegelijk werden gestolen, dan kwam de tuinder met slechts enkele guldens naar huis.

Bekende Goudse figuren

In iedere stad of dorp trof men wel een of meer inwoners aan die zich door hun afwijkend gedrag van anderen onderscheidde. Soms kende men alleen hun bijnaam; helaas werden ze door het publiek niet altijd even vriendelijk bejegend. Bij openbare gelegenheden als markten en kermissen waren ze present: gekke Bertus, Jan Kak of Leen Konijnendijk, bijgenaamd de Leugenaar. Juffrouw Van Velzen vloog iedere man die in haar nabijheid kwam om de hals, omdat zij vond dat 'omhelzen' zo mooi rijmde op haar achternaam. Maar ook onder de tuinders en handelaren huisden merkwaardige typen, zoals de groentenman Koppendraaier, die al zijn winst in drank omzette, of Bertus Kok, die bij aanvang van de veiling luid schreeuwde: 'De bone benne wakker!'. De vrouw van Piet Holthuizen dumpte uit nijd eens een hele wagen met bossen peen omdat ze haar zin niet kreeg bij een keuraanvraag. De vrouw van Pau Scharleman kwam stevast met haar man mee om hem te controleren en tuinder Snabel had de reputatie dat men bij hem onkruidzaad per zak kon kopen. De vrouw van de koopman Gersie vroeg aan een klant die de dag ervoor vijf bloemkolen had gekocht en nu om drie bossen peen kwam: 'Wat weerlander, wijf, is nou die bloemkool van gister al weer op?'.

Een echt veilinggebouw

Vanaf 1918 behoorde het veilen in de open lucht tot het verleden en verrees er voor een bedrag van 18.000 gulden aan de Houtmansgracht een houten gebouw, dat werd geopend door burgemeester Ulbo K. Mijs. In hetzelfde jaar werd een mijntoestel aange-

Het gebouw van de groenteveiling aan de Houtmansgracht. Foto: SAHM.

schaft. Het nieuwe onderkomen was eigenlijk van het begin af aan te klein, want het verpakkingsmateriaal was opgeslagen in een oud pakhuis dat speciaal voor dit doel was aangekocht. Grote stapels groentekisten stonden langs de straat van de Houtmansgracht. Later huurde men nog een schuur van een blekerij aan de Karnemelksloot. Vanaf 1924 werd er op donderdagmorgen een eierveiling gehouden om de verkoop via de veilingklok te centraliseren. Aanvankelijk leek de opzet te slagen, maar al spoedig bleek dat de pluimveehouders er de

voorkeur aan gaven hun koopwaar zelf aan de man of vrouw te brengen. In 1926 werd deze veiling opgeheven. In 1925 was het ruimtegebrek al zo groot dat er plannen op tafel kwamen voor verplaatsing naar het in 1923 door militairen verlaten kazernegebouw, maar hier werd toch van afgezien.

Ruimtegebrek

Geleidelijk ontstond naast de veiling een kleine markt waar door enkele grossiers in een kraam zuidvruchten en binnenlands fruit te koop werd aangeboden, zoals druiven, per-

ziken, bessen, enzovoort. Deze soorten konden niet door leden van de veiling worden geteeld.

Het oude gebouw was eind jaren dertig nu echt te klein geworden, de groentekisten stonden aan de

Karnemelksloot in weer en wind, verkopers hadden hun standplaats en pakhuis in verschillende straten; de schepen lagen soms driedubbel aan de walkant afgemeerd. Het veilingkantoor had slechts een oppervlakte van enkele vierkante meters

zodat de gehele aflevering plaatsvond op de openbare weg, waar de gemeente bovendien staan- en liggelden inde. Plannen voor de bouw van een nieuw veilinggebouw kwamen in een stroomversnelling toen het gemeentebestuur besloot om onder de spoorlijn een tunnel aan te leggen.

Daarmee kwam het Bloemendaalse Verlaat te vervallen, zodat veel tuinders geen verbinding meer hadden met de stadsgrachten. Er was veel weerstand tegen verplaatsing, maar de nood drong. Na bezichtiging van diverse terreinen werd gekozen voor een lokatie aan de

Bodegraafsestraatweg, waar na het maken van een brug de veiling vanuit vier polders bereikbaar was.

Op 15 maart 1939 vond in aanwezigheid van vele genodigden de feestelijke opening plaats door burgemeester K.F.O. James en begon voor de veiling een nieuw hoofdstuk, dat nu ook al lang weer is geëindigd.

Bron: C. Oudshoorn, *50 jaren Coöperatieve Tuiniersvereniging 'Gouda en Omstreken'* (s-Gravenhage 1953).

Bedrijvigheid rond het veilinggebouw. Foto: SAHM.

De uitklaring van groenten door de groente- en fruitcentrale, bestemd voor Duitsland op de Nieuwe Markt (1917). Foto: Th. Tukker (SAHM).